

Hetta var í grundini ein rættur, sum ikki bert havnarfólk, men fátækrafólk yvirhøvur høvdu. Tiggjundin fór eftir Gulatungslógini og Landslógini í fyrra partar, og ein tei.ra var til tey fátæku. Hesin partur varð nevndur *bóndalutur-in*, og hann skuldi bóndin ikki avhenda, men hava heima við hús at lata teimum fátæku. Men eftir *Norsku Lóg* frá 1688 datt fátækraparturin og harvið hesi rættindi teirra fátæku burtur. Eftir tað mátti ull biðjast. Í 1645, tá ið misnægðin við skansaarbeiðið av álvara kom fram, fekk fútin Løgtingið at seta havnarfólki forboð fyrri at fara úr Havnini at biðja ull, til hesin ósiður hevur við sær, at havnarmenn fella í leti og rógva ikki út, hóast líkindi eru. Hetta man heldur vera ein óbeinleiðis roynd at halda teir til skansaarbeiði. Samstundis verður klag-að um, at havnargentur vilja ikki út á bygð at tæna; aftan fyrri hesa klagu man leggja ynksi bóndanna um arbeiðsfólk. Annars var nærum ólent tvungðið skansaarbeiði, fyrifallandi lossingarar-beiði og útróður innløgum hjá havnar-monnum. Sum fólkatalið vaks, máttu koma aðrir innløgumøguleikar afturat. Við kongligari fyriskipan frá 10. apríl 1710 skuldi kongsins partur av tiggj-undarullini latast teimum fátæku í Havn. Stutt fyrri 1800 vórðu lagdar inn nakrar traðir — Skansatraðir — til sol-dátarnar á Skansanum. Á hesum jarðar-teigum vórðu epli velt um ár 1800. Um somu tíð fekk nótakastið stóran týðning fyrri havnarfólk. Tey annars ringu árinu um 1808 var serliga nógvur seiður at fáa á Havnarvág. Eftir at pokurnar høvdu gingið í 1709—1710 livdu bert 80 fólk eftir í Havn. Í 1801 bóðu í Havn 554 fólk, í 1834 721.

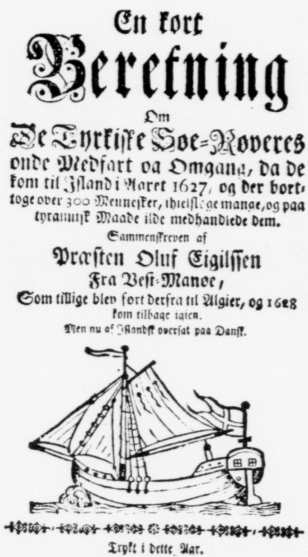
Skansaarbeiði

Skansabyggingin eftir turkaálopið í 1629 kom at leggja tung á havnarmonn-um. Í 1630 varð gjørt av at byggja nýggjan skansa — á Reyninum. Hann skuldi verja handilshúsin í Tinganesi uttanfyri og kunna skjóta yvir báðar vágirnar. Eftir Tingbókini sýnaði Jóan Jústínusson saman við 12 lögretta-monnum í ólavsvøktingsetuni 1637 tann nýggja skansa, sum kongsins vegna var gjørdur í Havn, og sum tá hevði staðið í gerð í ár. Í 1645 er skiligt, at stór misnægð var við skansaarbeiðið, og menn vórðu hóttir við revsing, um teir ikki vildu gera pliktarbeiði á Skans-anum. Tað tykist tó at hava verið drúgt við skansaarbeiðinum, tí í 1647 skrivur Kristian IV til føroyingar um at gera Skansan lidnan og halda hann við líka, so at hann verður førur fyrri at standa í-móti álopi. Í 1652 var sjálvur lensharrin F. W. Rosenvinge í Føroyum og gjørdi tá tilmæli til kongs um eitt stórt hern-aðarvirki við 60 monnum, men málið tykist ikki at vera komið longur áleiðis, tá Kristoffur Gabel tók við leninum í 1655.

Føroyar í krígstíðum

Eftir at Tað skanska Kríggið var brostið á í 1657, komu boð frá tí nýggja lens-harranum um at gera Skansan foran fyrri at halda ímóti møguligum álopum. Skansin t.e. Tinganesskansin, sigst tá at vera í ringum standi og »aldeles ruineret«. Løgtingið gav um summarið lensharranum viðhald í hesum kravi hansara. Ikki bert skuldi Tinganes-skansin gerast verjuførur, men gerast skuldi eisini ein minni skansi, har sum tann gamli skansin á Stangarnesi stóð.

Tað skansaarbeiði, sum nú varð byrjað, kendist so tungt og eyðmýkj-andi fyrri havnarmenn, at teir vildu ikki lata sær lynda boðini frá lögtingsmonn-um, sum jú vóru bændur av bygð. Teir fingtu til sóknarprest sín, Lucas Debes, at seta saman klagu, sum var í 7 greinum.



Turkaránið í Íslandi í 1627 var ein hvøkkur: meira enn 300 fólk vórðu tikin og ferd til »Barbarið»; harumframt vórðu fleiri dripin, serliga í Vestmanna-oeggjunum. Hetta er premulaðið á bók, sum hin íslendski presturin Ólafur Egilsson, sum var leysgivin úr trældóm-inum, á leið heimaftur læt geva út í Keypmannahavn. Nakrir íslendingar komu aftur aftur, leyskeyptir, men eing-in føroyingar; raðini vóru ikki til tess.

Teir vildu ikki fyrri pening fara undir hetta arbeiðið, tí teir vóru fáir og tí illa mentir; hartil vóru fleiri teirra gamlir, sjúkir ella ússaligir; teir kundu ikki við konu og børnum liva av teimum 10 rikis-dálunum, ætlanin var at lona teimum við, og teir fóru ikki at kunna røkja út-róðurin, serliga ikki tá ið slutningur og vaktarhald um náttina komu afturat; teir mintu eisini á, at teir vóru menn-iskju »og ikke bæster og ej solgte trælle«. Havnarmenn gjørdur vart við, at teir frammanundan í skatti og fyrri torv-skurð lótu 5 skinn, sum var meira enn jarðeigarar í Føroyum yvirhøvur lótu til skansaarbeiðið, sum teir sjálvir sluppu undan. Havnarmenn søgdu at enda í klagu sinari, at varð skansaskyldan lögð javn yvir allar landsins íbúgvvar, skuldi teirra partur ikki leggja eftir. Eingin teirra hevði tó skrivað undir brævið, »eftirdi vi ikke selv kan skrive vores hænder under«.

Tap harra Lucasar

Henda klagu hjálpti kortini einki. Eftir uppskoti fútans samtykti Løgtingið »udi Herrens Navn«, at »af de bedste Havne mænd og paa andre steder udi landet, som er arbejdsføre og kun nærer sig at omløbe paa betleri, bønderne og landet til ingen gavn, men mere til skade, som Recessen om formælder med flere steder at bevise i Norges Lov, af dennem skal tages af de bedste at gøre Skansen færdig og holde vagt i den 30 mand«. Henda loysn var ikki úrslit av stríði millum føroyingar og danskir myndugleikar, men millum føroyingar, ið sótu við jørð ella áttu jørð øðrumegin, og hinumegin ognarleysu og fátæku landsmenn teirra.

Reglugerðin, sum Løgtingið í 1658 gjørdi fyrri soldátænastuna á Skansan-um, var í 13 greinum. Eftir henni fingtu soldátarnir um árið 10 gyllin í lön og tann fjórðingin av tiggjundarullini, sum eftir gomlum var farin til tey fátæku.

Eftir at fátækragiggjundin var burtur-dottin við Norsku Lóg í 1688, sluppu soldátarnir í staðin at keypa eina hálva vág av tiggjundarullini hjá kongi fyrri 1 gl. Hetta var kortini ússalig lön fyrri strangt og bundið arbeiði. Ikki fyrr enn í 1760 vórðu 3 gl. lagdir oman á lönina. Teir 30 soldátarnir vóru býttir sundur í triggjar vaktir, so at 10 arbeiddi í senn hvønn dag og hildu vakt triðju nátt, og hinir kundu tá gera annað arbeiði, t.d. rógva út; eingin teirra mátti tó fara úr Havnini uttan við skrivligum loyvi frá fútanum; skansamenn av bygð skuldu fáa innivist (hús). Skansamennir vóru undir hernaðarligum aga og vórðu revs-aðir, hildu teir ikki reglurnar.

Tað varð ógvuliga illa upptikið, at havnarmenn við harra Lucas í sum tals-manni høvdu loyvt sær at klaga, og fútin kravdi teir revsaðar. Virðing hansara fyrri teimum mundi ikki vera stór, tá ið hann segði seg halda tað vera nógv fyrri, at »ovrigheden skal spørge tryglere og omløbere, havd dem skal befales«.

Prestur og proletarar

Av vitnisburðinum hjá havnarmonnum sæst, at harra Lucas hevur verið rættu-liga trekur, tá teir bóðu hann skriva fyrri seg. Hann hevði lagt teimum eina við ikki at gera uppreistur, og var visur í, at fútin fór at leggja hann undir at øsa fólk upp. Kortini hevði hann skrivað klagu-ritið. Tað skilst, at tað var ikki bert sjálv skansatænastan, sum beyð havnar-monnum ímóti, men eisini tann viðferð, teir fingtu, serliga frá fútanum Johan Heidemann. Fútin kravdi, at lögtingið tók greiða stóðu til, um tær 7 greinirnar í klaguriti havnarmanna ella tær 13 í skansareglugerðini, »som landsens indbyggere havde samtykt«, skuldu galda. Lögretumennir sváraðu, at tær 13 greinirnar, sum teir sjálvir høvdu sam-tykt, skuldu vera galdandi. Teir, sum

høvdu biðið prestin hjálpa sær, høvdu longu áðrenn fingið dóm og revsing: »Da er for den post af retten afsagt, at de seks havnemænd, som haver omgaaes med Her Lucas Jacobson at skrive de 7 poster... at de skal straffes en nat i Mørkestuen og en nat i jern hos Niels Urne (sum var fangavørður), de andre at gaa med dem tillige paa arbejde, naar de vorder tilsagt med flere som hid kommer til tallet vorder 30 mand... og om nogen sig derudimod modvillig antstiller, den samme uden al naade at udføres paa Bremerholm«.

Hóast teir skuldu vera frælsir menn eftir lógini, vórðu havnarmenn í skansa-tænastu víðfarnir sum brotsmenn. At tað um hesa tíðina gerst rættuliga van-ligt at døma menn, serliga fyrri siðabrot, til skansaarbeiði hevur sjálvandi sum orsök, at eingin fór sjálvboðin í hesa tænastru. Fyri lögrettuna tók ein havnarmaður til í 1658, at teir, sum fyrri blóðskomm vórðu dømdir til skansaar-beiði, vóru latnir leysir, meðan havnar-menn máttu halda fram.

Tinganesskansin varð fleiri ferðir broyttur og umbygður.

Í 1600-árunum fóru »turkisk« sjón-rænaraskip at tyrpast í Norðuratlants-havi. Litið er tó vítað um hesi skip og út-sjón og konstruktion teirra. Sum dømi um hetta sigur rithøvundin, at hann fyrst vendi sær til Handels- og Søfarts-museet på Kronborg í Helsingør; haðan var hann vistur til The National Muse-um í Greenwich, sum heldur ikki kundi hjálpa. Haðan varð hann aftur vistur til Musée de la marine í Paris. Haðan fing-ust hesar »primitivu« myndir av »turk-iskum« sjórænaraskipum, sum als ikki vóru turkisk, men frá teimum berbisku sjórænararíkjunum í vestara Norður-afrika.

